

Mentor xidməti - təcrübədən doğan qənaətlər

Roza QASIMOVA,

*Bakı şəhər 225 nömrəli tam orta məktəbin
informatika müəllimi, mentor*

Təhsil Nazirliyinin 2015-2016-cı dərslər ilində ümumtəhsil məktəblərinin ibtidai, V-VIII siniflərində dərslər deyəcək və kurikulum təlimlərindən keçməyən müəllimlər üçün fənn kurikulumlarının tətbiqi üzrə təlim kursları və mentorluq xidmətinin təşkili haqqında müvafiq əmrinə əsasən, TSİİL çərçivəsində keçirilmiş tenderdə bu işi həyata keçirmək hüququ qazanan təşkilatlardan biri də "TGC" MMC Təlim və İnkişaf Mərkəzi idi.

Mentorluq xidmətinin məqsədi yeni fənn kurikulumları ilə işləyən müəllimlərə birbaşa iş prosesində nəzəri, metodik biliklərinin səriştə, bacarıq və vərdişə çevrilməsində yardım göstərməkdir. Ənənəvi dərslər təşkil etmə vərdişli müəllim müasir təlimin tələblərinə uyğun dərslər prosesi təşkil edərkən məzmunu yanaşma, strategiya qurma, vaxtı mərhələlər arasında bölmə, qiymətləndirmə, sinfin işgüzar səs-küyünü idarəetmə, fasilitator ola bilmə, ritorikadan istifadə edərək, elektron resurslarla işləyə bilmə və s. istiqamətlərdə öz həmkarlarının yardımına ehtiyac duyar. Bu ehtiyacdən yaranan mentorluq xidmətinin riyaziyyat və informatika fənn müəllimlərinə 15 sentyabr 2015-ci il tarixindən 30 dekabr 2015-ci il tarixinədək 30 saat əyani, 50 saat distant olmaqla "TGC" MMC Təlim və İnkişaf Mərkəzinin mentorları reallaşdırdı. Fənn kurikulum təlimçisi və mentoru kimi mənim də iştirak etdiyim layihədə Bakıdakı 6 nömrəli məktəb-liseyin riyaziyyat müəllimləri Arzu Əsgərova, Aytəkin İbrahimli, Kəmalə Quliyeva, informatika müəllimləri Sevinc Süleymanova, Fatimə Qasımova, 60 nömrəli tam orta məktəbin riyaziyyat müəllimi Aygül Qasımova, 225 nömrəli tam orta məktəbin riyaziyyat müəllimi Gülər Zamanova könüllü olaraq iştirak etdilər. İlk görüşdə məktəb müdiriyyətləri və müəllimlər layihənin müddəti, məqsədi, fəaliyyət planı, distant mentorluq xidmətinin onlayn istiqamətləri ilə tanış oldular.

Hər bir müəllimin dövlət standartlarını reallaşdırarkən, müasir təlimin tələblərinə uyğun dərslər prosesini təşkil edərkən hansı problemlərlə üzləşdiyini anlamaq, ehtiyaclarına uyğun mentorluq təlimini təşkil edə bilmək üçün fərdi və diaqnostik xarakterli tanışlıq oldu. Bu layihədə mentorun yönləndirici sualları vasitəsilə müəllimin ehtiyacını müəyyən edə bilməsi, hazırda öz fəaliyyətini qiymətləndirib gələcək fəaliyyəti ilə bağlı qismən də olsa fikir bildirməsi önəmli məqamlardan biri idi. Diaqnostik qiymətləndirmədən sonra qarşılıqlı razılaşdırılmış plan üzrə dərslərin izlənilməsi başlandı. Dərslər öncədən hazırlanmış meyarlar əsasında izlənilirdi. Hər bir meyar 10 ballıq şkala üzrə qeyd olunurdu. Qiymətləndirmə meyarları məqsədi xarakterizə edir, inkişafı ölçə bilirdi. İnkişafın ölçülməsi növbəti ayın ehtiyaclarını müəyyən etməyə yardım göstərir və ehtiyaclarına uyğun gözlənilən nəticələr (məqsədlər) tərtib edilirdi. Bu iş prosesində müəllimin cəhd etmə istəyinin olması və yüksək motivasiyalılığını yarada bilmək ən mühüm məsələ idi. Dinlənən dərslərin audio və ya video yazılışı müəllimlərə öz iş proseslərini kənarından izləmə imkanı yaradırdı. Onlar üzərində aparılan müzakirələr isə növbəti dərslərdə hansı forma, üsul və qiymətləndirmə vasitələrinin tətbiq ediləcəyinə, vaxtı necə nəzarətdə saxlaya biləcəklərinə, şagirdyönümlü, şəxsiyyətyönümlü yanaşma üçün nəyə daha çox diqqət yetiriləcəyinə və s. yardım edirdi. Demək olar ki, hər bir müəllim qrupla, cütlərlə iş formasını yeni tətbiq etməyə başlayanda qiymətləndirməyə vaxtın çatmadığını deyir və əsas çətinliyindən biri kimi qiymətləndirmə meyarlarının çıxarılmasını, üsul və vasitələrinin seçilib hazırlanmasını, dərslərin mərhələlərində, qrupun formativ qiymətləndirilməsini və fərdin qiymətləndirilməsini göstərirdi. Layihənin sonuna kimi öz cəhdləri ilə bu və digər istiqamətlərdə çatışmazlıqların bir neçə həlli yollarını praktik yoxladılar. Eyni zamanda, dərslərin mərhələlərini necə səmərəli təşkil etməyi hərtərəfli araşdırdılar. Nəticələri göz qabağında idi. Müəllimlər "çətindir, bacarmırıq" dedikləri hər hansı yanaşmanı, yeniliyi tətbiq edərkən mümkünliyünü gördükdə bu, onlara böyük stimül verirdi.

Məktəb müdiriyyətləri də dərslərdə iştirak edir, müəllimin fəaliyyətindəki dəyişiklikləri müsbət qiymətləndirir, yeri gəldikdə öz təkliflərini bildirirdilər. Şagirdlərin isə əməkdaşlıq etmələri, öyrənilən öyrətmək həvəslərinin artması, istənilən fikrə hörmətlə yanaşma dinləmə bacarığını formalaşdırmaları, qrupdaxili nizam-intizam qaydalarını özlərinin tənzimləmələri, stimullaşdırıcı qiymətləndirilmələri və ən əsası da dərslərin bu cür təşkil olunmasından məmnunluqları hiss olunurdu. Eksperiment və son olaraq verilən "açıq dərslər" müəllimlərdən gözlənilən nəticənin, yəni mentorluq xidmətindən sonrakı fəaliyyətinin əvvəlki fəaliyyəti ilə müqayisə edilən və ölçüləbilənliyinin bariz göstəricisi oldu. Aşağıda onlardan bir neçəsinin bu barədəki fikirlərini təqdim edirik.

Arzu Əsgərova: 6 nömrəli məktəb-liseyin riyaziyyat müəllimi - "Mentorluq xidməti" layihəsi şəxsən mənim üçün çox məhsuldar oldu. Kənarından öz dərslərimi izləmək mənə çatışmazlıqlarımı görmək imkanı verdi. Sonra o çatışmazlıqları empatik yanaşma və kömək nəticəsində düzəltməyə çalışdım. Mənim dərslərimə tərzi hiss olunmadan ənənəvidən müasir dərslər doğru yavaş-yavaş dəyişdi. Artıq kurikulum mənim üçün qorxulu, tətbiqi mümkün olmayan, mücərrəd bir anlayış deyil. Müəllimin yeniliyə açıq olması yetərlidir ki, çətin hesab etdiyim işin sonunda heç də çətin olmadığını, hətta daha maraqlı və şagirdyönümlü, onun ehtiyaclarını ödəyən olduğunu görsün.

Aytəkin İbrahimli: 6 nömrəli məktəb-liseyin riyaziyyat müəllimi - Bu layihədə ona görə iştirak etməyə razılaşdım ki, yeni təlim üsulları, formaları barədə kursda olmağıma baxmayaraq çətinlik çəkdiyim hissələr çox idi. Bunlardan ən çətini qruplarla işi yaratmaq, qiymətləndirməyə vaxt çatdırmaq idi. Hər dəfə şagirdlərin qrup işində yaratdığı səs-küy məni bu işdən soyudurdu. Daha çox fərdi işə, cütlərlə işə meyil edirdim. İndi isə bu, mənim dərslərimdə sinifdə çox gözəl alınır. Hər həftə dərslərimizin dinlənilməsinə həm mən, həm də şagirdlərim həvəslə gözləyirik. Açıq, belə qısa müddətdə inanmazdım ki, bu qədər müsbət dəyişiklik əldə edə bilərəm.

Sevinc Süleymanova: 6 nömrəli məktəb-liseyin informatika müəllimi - Mən ilk növbədə mentora dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bu uzun, çətin yolda bizimlə bərabər oldu. Bizə həm dəstək, həm istiqamət verdi. Onun dəstəyi bizə böyük ruh verirdi. Bu layihədə qazandıqlarım çox oldu. Ən əsası mən sonda sərbəst şəkildə müasir təlimin tələblərinə uyğun "açıq dərslər" verə bildim.

Gülər Zamanova: 225 nömrəli tam orta məktəbin riyaziyyat müəllimi - Layihə haqqında ətraflı məlumatım olmadan razılaşdım. Məni irəlində nə gözlədiyini tam bilməsəm də, maraqlı idi. İlk dərslərim həyəcanlı keçdi. Müzakirədə dərslərim haqqında əvvəl müsbət, sonra çatışmayanları ilk olaraq mən deməli oldum. Öz dərslərim bu cür yanaşmaq, sanki başqası kimi görmək fərqli idi. Çatışmayanları necə aradan qaldırmağı düşünəndən sonra, mentor öz tövsiyələrini verməyə başladı. İlk günlər çox həyəcanlı idim, bu həyəcan hətta bəzən məni geri çəkmək istəyinə gətirirdi. Bu zaman həssas yanaşma olmasaydı yaqın ki, bugünkü qazandıqlarım olmayacaqdı. Artıq mentorluq xidməti haqqında mənim də məlumatım var. Bu da bir şans idi ki, mən layihə iştirakçısı oldum.

Aygül Qasımova: 60 nömrəli tam orta məktəbin riyaziyyat müəllimi - İlk dəfə layihə haqqında eşidəndə könüllülərdən oldum. 3 aydan artıq davam edəcək mentor xidmətinin dərslərin izlənilməsi, müzakirəsi ilə alacağım üçün həyəcanlı idim. Çünki riyaziyyat fənnini qruplarla izləmək, qiymətləndirmək mənə çox çətin gəlirdi. İndi isə bu belə deyil. Yeni təlim üsulları, İKT ilə işləməyi daha ətraflı öyrənmişəm və tətbiq edirəm.

Layihənin tanıtımı və icrasında ilk olaraq müəllimlərin könüllü mentor xidmətinə cəlb edilməsi, məktəb müdiriyyəti ilə danışıqlar və onların bu işdə müəllimlərə stimül verməsini yaratmaq heç də asan olmadı. Layihənin önəmli tərəflərini görə bilən məktəb rəhbərləri öz müəllimlərini bu işə cəlb etdi. Dərslərin izlənməsinə psixoloji olaraq hazırlıq mərhələsini təşkil etməyimizə baxmayaraq, ilk dərslərdə müəllimlərin həyəcan keçirmələri hiss olunurdu. Sonrakı əyani və distant görüşlərdə onlara məqsəd daha da aydın oldu. Mövcud problemin həlli üçün onlarla birlikdə olduğumu anladıqdan sonra iş daha səmərəli və keyfiyyətli oldu. Müəllimlərlə yanaşı şagirdlərin də bu layihəyə müsbət yanaşdıqlarını hiss etdim.

Distant dərslərin keçirilməsində müəllimlərin ailə vəziyyətləri ilə bağlı olaraq vaxt uyğun-suzluğu yaranırdı. Onların istəklərinə uyğun olaraq dərslər saatlarının danışıq vaxtını və müddətini standart saxlamaq mümkün olmurdu.

Dərslərin səsyzmaları, video çəkilişləri telefondan Voice Recorder, kompüterdə CyberLink YouCam7 proqramı ilə apardım. Hər dərslərin bu cür dinlənilməsi, müəllimlərə göndərilməsi, müzakirəsi keyfiyyətdə öz səmərəsini verdi. Facebook sosial şəbəkəsindən, WhatsApp proqramından, e-poçtlardan və ev/mobil nömrələrdən istifadə olundu.

Bu layihənin müəllim üçün gərəkliliyinin əsas səbəblərindən birincisi odur ki, müəllim birbaşa iş prosesində müasir dərslər modelini anlamaq, tətbiq etmə, layihədə iştirak edən mentor və müəllimlərlə əməkdaşlıq şəraitində nəticəsinin nə olmasından asılı olmayaraq çəkinmədən öz uğur və çətinlikləri haqqında müzakirə apara bilər.

Öz işini dövlətin, cəmiyyətin, fərdin tələbatlarına uyğun qura bilmək üçün bu tələbatları mentorluq xidməti boyu araşdırır. Dərslərin təşkili üçün zəruri resursları, yanaşmaları kompleks olaraq təlim müddətində mentorun yönəltməsi ilə, yaradıcı yanaşaraq ala bilər. Digər tərəfdən layihənin müddətinin 3 ay yarım olması da addım-addım irəliləyişə şərait yaradır.